

เกร็ดปกรณัมปรัมปรา: ฟ้าร้อง ฟ้าผ่า อำลาหน้าฝน



กศพร อัฐงาม*

>>> ช่วงปลายฝนต้นหนาวอย่างนี้ โดยปกติก็จะมีพายุฝนฟ้าคะนองอยู่บ่อยๆ จึงขอถือโอกาสนี้ถ่ายทอดเรื่องราวเกร็ดปกรณัมปรัมปราเกี่ยวกับฟ้าฝนผ่านมุมมองของชาวกรีกโบราณให้ได้อ่านกันเพลินๆ

ขอเกริ่นนำสักเล็กน้อยนะครับ เห็นคำว่า **ปกรณัมปรัมปรา** อย่างเพิ่งทำหน้าสงสัย แปลให้ง่ายขึ้นกว่านั้นก็จะเป็นการทำนายเทพนั่นเอง สำหรับคนที่ศึกษาภาษาอังกฤษแล้วคงจะคุ้นชินตำนานเทพฝรั่งกันไม่มากนักน้อย เพราะเป็นพื้นฐานที่สำคัญการอ่านวรรณคดีตะวันตก รวมถึงการเข้าใจพื้นฐานวัฒนธรรมตะวันตกด้วยเช่นกัน

สำหรับผู้ที่ไม่ค่อยคุ้นกับเหล่าเทพเทพนานอก ก็จะขอเล่าความเป็นมาคร่าวๆ สักเล็กน้อย ที่ฝั่งยุโรปในยุคโบราณ ประเทศกรีกถือได้ว่าเป็นแหล่งกำเนิดของแนวคิดปรัชญาใหม่ๆ รวมถึงนักปรัชญาคนสำคัญ เช่น เดโมคริตัส, ไสกราติส, เพลโตและอริสโตเติล แต่ก่อนที่พวกเขาเหล่านี้จะถือกำเนิด รวมถึงก่อนที่พระเยซูจะประสูติ ชาวกรีกได้สร้างตำนานเทพหรือเรื่องเล่าเกี่ยวกับเทพเจ้าขึ้น เพื่ออธิบายว่าทำไมชีวิตจึงเป็นอย่างที่มันเป็นอยู่

ชาวกรีกสร้างเทพเจ้าขึ้นเป็นร้อยองค์ แต่ถ้าใครได้อ่านเรื่องราวของเทพเจ้ากรีกเหล่านั้น รับรองว่าจะต้องรู้สึกสนุกจนไม่อยากจะหลับ นอนก็เพราะชาวกรีกสร้างเทพเจ้าขึ้นจากภาพของตัวเอง คือ ในบรรดาเทพเจ้าของชนชาติที่เจริญในอดีตนั้น ดูเหมือนมีแค่ชาวกรีกเท่านั้นที่สร้างเทพเจ้าให้มีรูปร่างลักษณะและนิสัยใจคอคล้ายคลึงมนุษย์ปุถุชนมากกว่าชาติอื่น ของชนชาติอื่นมักจะห่างไกลจากความเป็นมนุษย์ เช่น สฟิงซ์ของอียิปต์ เป็นต้น

แต่เรื่องราวของเทพเจ้ากรีกกลับตรงกันข้าม อย่างที่บอกว่ามีลักษณะใกล้เคียงกับคนธรรมดาต่างกันเพียงเทพเจ้ามีอิทธิฤทธิ์ ทรงอำนาจและอันตรายมากเมื่อพิโรธ ดังนั้น ทุกคนจึงมีความใกล้ชิดกับเทพเจ้า รู้ว่าเทพเจ้าเสวยอะไร

* English Course Specialist โรงเรียนภาษาและวัฒนธรรม ส.ส.ท.

ดื่มอะไร มีนิสัยใจคอเป็นอย่างไรและใกล้ชิดมากซะจนกระทั่งสามารถหัวเราะเยาะเทพเจ้าของตัวเองก็ได้ อย่างเช่นเรื่องรักๆ ใคร่ๆ ของมหาเทพซุส (Zeus) กับมเหสีเฮรา (Hera) ที่ถูกบอกเล่าจนฟังราวกับเรื่องตลก

ตำนานทวยเทพเล่าว่า มหาเทพซุสผู้เป็นใหญ่ในสวรรค์เหนือเทพทั้งปวงมีนิสัยเจ้าชู้อย่างแรง พระองค์แอบไปมีกิ๊กไว้มากมายและพยายามซุกซ่อนเรื่องรักๆ ใคร่ๆ ไม่ให้มเหสีของพระองค์ ซึ่งก็คือเฮรา รู้ เพราะนางจะพิโรธมาก พูดอีกอย่าง มหาเทพซุสทรงกลัวเมียนั่นเอง ถ้ามว่าซุสหล่อหรือไม่ ลองมาดู **ที่อัศจรรย์มอลา** เขียนบรรยายไว้ใน **เปิดกรุตำนานกรีก 1**

“จากรูปสลักของพระองค์ซุส (หรือซุส) ทรงมีลักษณะเป็นบุรุษสูงวัย ลำสันแข็งแรง พักตร์มีสง่าราศี กอปรด้วยเครยาวและเกศาหยิกสลาย พระองค์มีเพชรอาวุธสายฟ้า (Thunder Bolt) เป็นอาวุธ เวลาทรงฉลององค์เต็มยศอย่าง มหาเทพนั้น มักจะทรงเกราะทองคำเป็นประกายาวาวับ ซึ่งเกราะทองนี้ไม่มีใครที่เป็นมนุษย์สามัญจะทนมองได้ แม้แต่เทวดาด้วยกัน (42)”

แต่ก็เป็นธรรมดาของผู้ชายเจ้าชู้ (แต่กลัวเมีย) ยิ่ง-กลัวก็ยิ่งเจ้าชู้ บรรดาภักทั้งหลายของซุสก็นับไม่หวาดไหวเหมือนกัน แต่ละคนเด็ดๆ ทั้งนั้น แม้ซุสจะเป็นมหาเทพมีอิทธิฤทธิ์มากที่สุดในบรรดาทวยเทพองค์ใดๆ พระนางเฮราก็มีฤทธิ์มีเดชไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน แถมพระนางยังแรงมากในเรื่องความซึ้ง พอพระนางจับได้ว่าพระสวามีแอบไปอ้อล่อสาวอื่น พระนางก็จะแฉลงฤทธิ์ทันที

เนื่องจากทั้งสองพระองค์ถือเป็นสัญลักษณ์ของสว-สวรรค์ ชาวกรีกโบราณว่ากันว่า เวลาเกิดฟ้าคะนองดุเดือดเมื่อใด ซุสกับเฮราคงจะทะเลาะกันอยู่นั่นเอง ยิ่งเมื่อท้องฟ้าเกิดอาเพศ ชาวกรีกก็จะบอกว่าเป็นเพราะการขัดแย้งอย่างรุนแรงในครอบครัวเทวดาคู่นี้แหละครับ

พูดถึงฟ้าฝนในดินแดนที่ไกลออกไป มีปกรณัมโบราณของชาวออร์หรือชาวยุโรปเหนือ พูดถึงเรื่องฟ้าร้อง ฟ้าแลบได้น่าสนใจไม่แพ้ชาวกรีกเลย ทวยเทพของชาวออร์แตกต่างจากของชาวกรีกพอสมควร ในขณะที่ชาวกรีกมีเทพเจ้าที่เป็นอมตะไม่มีภัยอันตรายมาแผ้วพาน อาศัยสุขสงบเหนือยอดเขาโอลิมปัส

แม้หากต้องรบราคราใดก็จะได้ชัยชนะเสมอไป แต่เทพเจ้าของนอร์ไมใช่เช่นนั้น เทพเจ้านอร์มีลักษณะเยี่ยงวีรบุรุษ มีความเคียดแค้นเป็นพื้นฐาน อาศัยอยู่ ณ แอสการ์ดซึ่งอยู่ใจกลางมิดการ์ด ที่อยู่อาศัยของพวกมนุษย์ ซึ่งก็คือชาวนอร์หรือพวกไวคิง ทวยเทพมีศัตรูสำคัญคือพวกยักษ์ชั่วร้ายแห่งอาณาจักรอูทการ์ดที่รายล้อมมิดการ์ด พวกยักษ์ชอบสร้างควมวุ่นวายให้กับชาวนอร์และจุดที่แตกต่างจากทวยเทพกรีกอีกจุดหนึ่งก็คือเทพเจ้านอร์เวลารบสามารถพ่ายแพ้ได้

ชาวนอร์มี “ธอร์” เทพแห่งอสูรชาติมีค้อนเป็นอาวุธเป็นหนึ่งในเทพองค์สำคัญ เมื่อใดที่ธอร์แกว่งค้อนจะเกิดฟ้าร้องฟ้าแลบและฝนตก สร้างความอุดมสมบูรณ์แก่ท้องทุ่ง ธอร์จึงกลายเป็นเทพที่มีความสำคัญที่สุดองค์หนึ่ง นอกจากนี้ยังมี “เฟรย์จา” เทพแห่งความอุดมสมบูรณ์เป็นเทพที่สำคัญอีกองค์หนึ่ง

พวกยักษ์ชั่วร้ายแห่งอูทการ์ดวางแผนจะทำลายมิดการ์ดโดยการลักพาตัวเฟรย์จาไป เพราะถ้าไม่มีเฟรย์จา ก็จะไม่มีอะไรงอกเงยในท้องทุ่ง ผู้หญิงก็จะไม่สามารถมีลูกได้ วันหนึ่งพวกยักษ์จึงแอบย่องไปขโมยค้อนของธอร์มาซ่อนไว้ใต้ผืนโลกลึกถึง 21 ไมล์ แล้วก็บอกกับธอร์ว่าธอร์ต้องยอมให้ทริมราชายักษ์ได้แต่งงานกับเฟรย์จา พวกมันจึงจะยอมคืนค้อนของธอร์ให้

นี่เป็นเงื่อนไขที่ทวยเทพรับไม่ได้ เพราะถ้ายักษ์มีค้อนก็จะสามารถควบคุมมิดการ์ดและแอสการ์ดได้ แต่หากยอมแลกค้อนกับเฟรย์จา ความอุดมสมบูรณ์ก็จะหายไป ชีวิตของทวยเทพและมนุษย์ก็จะถึงจุดจบ เทพโฮมเดลผู้ดูแลสะพานสายรุ้งจึงคิดวิธีการให้ธอร์ปลอมตัวเป็นเฟรย์จา แต่งตัวเป็นสาวไปยังดินแดนแห่งยักษ์และชิงค้อนคืนมา

ตรงนี้ก็เหมือนเรื่องตลกครับ เมื่อธอร์ซึ่งปลอมเป็นเจ้าสาวเข้าไปในงานเลี้ยง ก็เผลอกินว้าวหมดทั้งตัว ปลาแซลมอนอีกแปดตัว เปียรีอีกสามถึง ทริมก็เลยสงสัย โจตุณแฮมลูกน้องของธอร์ซึ่งปลอมตัวเป็นเพื่อนเจ้าสาวเลยต้องแก้ตัวเป็นพัลวันว่าเฟรย์จาตั้งตารอวันที่จะมาพบทริมจนไม่เป็นอันกินอันนอนทั้งสัปดาห์ แต่วันที่ทริมหลงเชื่อสั่งให้ลูกน้องเอาค้อนของธอร์มาวางไว้บนตั่งของเฟรย์จาตัวปลอม เฟรย์จาตัวปลอมซึ่งก็คือธอร์คำรามด้วยความปิติ แล้วก็แกว่งค้อนสังหารยักษ์ทริมและเครือญาติเสีย ดินแดนมิดการ์ดและแอสการ์ดจึงยังคงมีฝนตกและมีความอุดมสมบูรณ์ตลอดมา

แต่เมื่อใดที่เกิดความแห้งแล้ง ชาวนอร์โบราณก็จะสงสัยกันว่าพวกยักษ์คงจะแอบมาขโมยค้อนของธอร์ไปอีกแล้ว ชาวบ้านจะเซ่นสังเวยธอร์ด้วยแพะ เพื่อให้ธอร์มีพลังอำนาจและสามารถไปจัดการกับยักษ์และเอาค้อนกลับคืนมาให้ได้

เรื่องของธอร์ก็จบลง แต่พูดถึงตอนนี้คงไม่มีใครนึกถึงตำนานทวยเทพแห่งฟ้าแลบฟ้าร้องของไทยอย่างเมฆลากับรามสูรในหนังสือเรียนภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เล่ม 2 มีเลาไว้ว่า นางเมฆลามากจะถือแก้วมณีมาโยนเล่นตามกลีบเมฆ พอรามสูรยักยักใจโหดเหี้ยมมีขวานเป็นอาวุธเห็นเข้าก็ชอบใจพยายามขอดวงแก้วจากนางเมฆลา แต่นางก็ไม่ยอม รามสูรก็พยายามแย่ง แต่เมฆลาก็หลบได้ว่องไวกว่า รามสูรจึงโกรธขว้างขวานหมายจะฆ่านางเมฆลาเสีย แต่นางเมฆลาก็หลบทันทุกครั้งไป ตำนานนี้สรุปว่า:

“แสงแก้วมณีของนางเมฆลาคือฟ้าแลบซึ่งเป็นประกายแลบปลาด รามสูรขว้างขวาน เสียงขวานแหวกอากาศดังก็ก้องก็คือฟ้าร้อง รามสูรไล่จับเมฆลาไม่ได้สักที ต้องไล่จับกันอยู่จนบัดนี้ จึงเห็นฟ้าแลบและได้ยินเสียงฟ้าร้องอยู่ตลอดมาเช่นนี้ (45)”

จะเห็นว่า ไม่ว่าจะเป็นกรีกโบราณ ชาวนอร์หรือไวคิงโบราณและชาวไทยยุคก่อน นำทวยเทพเข้ามาเป็นตัวละครในการสร้างคำอธิบายเรื่องราวทางธรรมชาติทั้งสิ้น แน่นนอนว่าเป็นเรื่องที่แต่งขึ้นเพื่อพยายามอธิบายปรากฏการณ์ธรรมชาติ แต่อีกมุมมองหนึ่งทวยเทพก็เป็นภาพสะท้อนชั้นดีของวิถีชีวิตวัฒนธรรมของผู้คนในชุมชนนั้นๆ ลองคิดว่าถ้าซุสและเฮราเป็นภาพสะท้อนของชาวกรีกโบราณ นอกจากจะเจ้าชู้แล้ว ผู้ชายกรีกคงกลัวเมียไม่แพ้ผู้ชายยุคนี้แน่เลย (ฮา)

หนังสืออ้างอิง

กรมวิชาการ. หนังสือเรียนภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เล่ม 2. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2533

โยสไตน์ กอร์เดอร์. โลกของไซฟิ. แปล. สาพิณ ศุพุทรมงคล. กรุงเทพฯ: คบไฟ, 2545

สุวิญชา และ อัครกรณมาลา. เปิดกรุตำนานกรีก 1. กรุงเทพฯ: ประเสริฐวาทีน และ พี. วาทีน พับลิเคชั่น, 2528

เอดิธ แฮมิลตัน. ปกรณัมปรัมปรา: ตำนานเทพและวีรบุรุษ กรีก-โรมัน-นอร์ส. แปล. นพมาส แววหงส์. กรุงเทพฯ: อมรินทร์, 2549



มหาเทพซุส (Zeus)



ธอร์ (Thor)



เมฆลาและรามสูร

เทพแห่งอสูรชาติ
ผู้มีค้อนเป็นอาวุธ

